

KOOSTE ENNAKOINNIN ASiantuntijaryhmiEN Tulevaisuutarkasteluista Vuonna 2014

Pirkanmaalla toimii tätänykyä kolmessa eri teemassa asiantuntijaryhmä tehtävänä tuottaa jalostettua näkemystä kehityskuluista ja ilmiöistä, joilla voi olla vaikutusta tulevaisuuden muotoutumiseen. Tavoitteena on että ryhmissä tehdyt tarkastelut ja arviot antaisivat herätteitä tulevaisuuteen varautumiseen ja tukisivat haluttujen kehitysvaihtoehtojen toteutumista.

Tähän koosteeseen on tiivistetty ryhmien keskeisimmät pohdintatulokset vuoden 2014 kokoontumisista. Vuoden aikana on siirrytty vaihtoehtoisten tulevaisuuksien tarkastelusta enemmän toivottujen tulevaisuuksien ideointiin. Kullakin ryhmällä on oma näkökulmansa eivätkä ne ole täysin yhteismitallisia. Teemoille yhteistä on ollut tulevaisuuden mahdollisuuksien tarkastelu pirkanmaalaisesta näkökulmasta liitettynä maakunnan strategiseen aluekehityssuunnitteluun.

Nykyisten ryhmien aiheet ovat koulutus, kunnat ja turvallisuus. Vuoden verran toimineiden energia- ja kulttuuriennakointiryhmien toiminta päätettiin alkuvuodesta 2014 niihin liittyneiden maakunnallisten ajankohtaisvalmistelujen lakattua (ilmasto- ja energiastrategia, kulttuurisuunnitelma).

Tarkoituksena on jatkaa toimintaa vuonna 2015. Koska osallistumisaste on vuoden aikana ryhmissä laskenut, lienee syytä uudistaa istuntojen toteutustapaa. Satunnaisesti vuoden mittaan pidetyistä tapaamisista voitaisiin esim. harkita siirryttäväksi tiettyä kysymystä tai näkökulmaa syvemmin käsitteleviin 2 – 3 istunnon kokonaisuuksiin. Sovitaan muutoksista kunkin ryhmän kanssa erikseen.

Tarkemmat kokoontumiskohtaiset tiedotteet löytyvät Pirkanmaan ennakointiportaaliin www.pilkahdus.fi aineistopankista.

Koulutusennakointi

(kokoontumiset 12.3., 24.4., 28.8., 4.12.2014)

Havainnot yritysten osaamis- ja koulutustarpeista ja niihin vastaamisesta

- EK:n jäsenyritysten vuonna 2013 tekemistä 40.000:sta rekrytoinnista kolme neljäsosaa tapahtui palvelualoilla. Tekniikan, liiketalouden ja kaupan alan koulutukselle ennakoidaan jatkossakin kasvavaa kysyntää.
- Oppilaitoksista jo valmistuneiden ja työelämään sijoittuneiden alumnien suunnitelmallisempi hyödyntäminen olisi tarpeen: työnantajille mahdollisuus vaikuttaa oppilaitoksissa annettavaan koulutukseen ja opiskelijoille kontakti oikean työelämän kanssa. Alumnit voisivat toimia työelämän tarpeiden tulkkeina ja realistisen työelämäkuvan tuojina oppilaitoksiin. Alumneilla voisi olla roolia myös henkilökohtaisina työelämämentoreina tai yrityskummeina.
- 3D-tulostus eli materiaalia lisäävää valmistus: ryhmän arvion mukaan Pirkanmaa vahvana teollisuusmaakuntana hyötyisi tämän uuden valmistusteknologian osaamisesta ja ymmärtämisestä. Asia on yritystenkin vastuulla, siihen liittyy myös paljon koulutuksellisia

tarpeita. On esimerkiksi ajateltava uudella tavalla kappaleiden suunnittelu, koska tulostusteknologia ei entiseen tapaan rajoita työstämistä.

Ryhmän viestit Pirkanmaan ammatillisen koulutuksen kehittämissuunnitelman valmisteluun

- Opetus on vietävä oikeisiin tuotannollisiin ympäristöihin ja vastaavasti tuotava työelämän ekspertit oppilaitoksiin ajankohtaisine tietoineen
- Verkko-opetuksen, virtuaaliopiskelun ja mobiililaitteiden tarjoamat mahdollisuudet on otettava käyttöön ja varmistettava erityisesti että opettajien osaaminen riittää tähän
- Osallistavilla kouluttamisen tavoilla on tuettava yksilöllisesti aktiivisen ja oma-aloitteisen oppijan/opiskelijan taitoisuuden karttumista
- Opetussuunnitelmia on uudistettava nykyistä nopeammassa tahdissa, otettava niissä huomioon paikalliset tarpeet ja erityispiirteet sekä esitettävä ne selkokielemmin
- Ohjausta opintojen nivelvaiheissa (peruskoulusta toiselle asteelle ja sieltä edelleen jatko-opintoihin) on tehostettava ja siirtymistä vaiheesta toiseen sujuvoitettava
- Ryhmä painotti erityisesti että tulevaisuuden opetus ei synny säästöillä vaan se tarvitsee tuekseen vahvaa kehittämistyötä, johon on myös panostettava rahaa ja osaamista.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon osaamistavoitteiden pohdinta:

Selonteon mukaan vuoden 2030 Suomi on monitaitoisten osaajien maa, jossa on maailman paras koulutusjärjestelmä. Ryhmä pohti tätä tavoitetta kahdesta näkökulmasta, jotka olivat mahdollisimman joustava opinpolku (koulutuksen nivelvaiheet) ja osaamisen johtamisen käytännöt

Koulutuksen nivelvaiheet

- Nivelvaiheilla on eri merkitys yksilölle kuin koulutusjärjestelmälle tai yhteiskunnalle laajemmin
- Nivelvaiheet ovat luonnollinen osa elämää; niitä ei pidä liiaksi nähdä ongelmana
- Koulutuksen on pääsääntöisesti johdettava työllistymiseen ja työelämään
- Yksilöllä on silti oikeus omiin valintoihinsa
- Ohjauksen vastuutahot on määriteltävä selvästi silti muistaen yksilön oma vastuu
- Ohjauskeinot on suhteutettava kunkin nivelvaiheessa olijan yksilölliseen ohjattavuuteen
- Moniammatillisuus on nivelvaiheohjauksessa tärkeä lähtökohta
- Ohjauspalvelujen määrästä ja laadusta on huolehdittava

Osaamisen johtaminen

- Osaamisen johtamisen tulee perustua kunkin organisaation strategiatavoitteisiin (nykyisin nämä ovat usein toisistaan erillään)
- Organisaatio tarvitsee selvän käsityksen tuotteistaan ja/tai palveluistaan ja niiden tulevaisuudesta; tältä pohjalta määrittyvät myös osaamistarpeet ja osaamisen johtaminen
- Osaamisen johtaminen on myös työntekijöiden toimintakykyisyyden johtamista
- Tavoitteellinen täydennyskoulutus kasvattaa organisaatioiden osaamiskapasiteettia
- Oppilaitosten ja organisaatioiden kyvykyys keskinäiseen yhteistyöhön on tukena oppimiselle ja kehitymiselle
- Osaamisen johtamiskäytäntöjen vahvistamiseen tarvitaan niiden vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden arvioimista, ja kokemusten kerääminen eri menetelmistä on tärkeää (esim. perehdytys, tutorointi, mentorointi, työparimallit jne.)
- Osaamisen johtamisprosessin hallinta on oppivan organisaation ydinosaa

Kahden erityyppisten oppilaitosyhteistyön tiivistämistavan mahdollisuuksien arviointi

Oppilaitokset tekevät yhteistyötä verkostomaisesti ja kehittävät työnjakoaan:

- Kampusmainen ajattelu kehittyy (erityisesti pienemmillä paikkakunnilla)
- Yhteinen brändäys mahdollistuu (sopii erityisesti koulutusasteiden välille)
- Yhteistyöllä vastataan työelämän tarpeisiin, työelämän edustuksella mahdollisuus tehostua
- Selkeys työnantajan näkökulmasta paranee
- Opiskelijoiden käsitys urapolusta selkeytyy

- Etäopetuksen kehittyminen soveltuvilla aloilla on mahdollista
- Monialaisuus vahvistuu
- Alueen ääni kuuluu paremmin esim. valtakunnallisesti
- Ohjaus tehostuu
- Ymmärrys lisääntyy toimijoiden kesken yhteisen tekemisen kautta
- Uudet ideat ovat mahdollisia
- Resurssisäästöjen mahdollisuus
- Yksityisten investointien saatavuus paranee

Oppilaitoksia yhdistetään hallinnollisesti ja organisatorisesti:

- Yksi organisaatio pystyy tarjoamaan koulutusta laajemmin, näkyy selkeämpänä myös asiakkaalle
- Haitallinen kilpailu vähenee
- Valtakunnallinen yhteistyö helpottuu
- Mahdollisuus alhaalta ylös –kehittämiselle paranee
- Koulutustarvetiedon jalostaminen ja ennakointi helpottuvat
- Palvelee maakunnallista strategianasettelua selkeämmin, kehittäminen on koordinoitumpaa
- Resurssien käyttö tehostuu, taloudellinen tehokkuus paranee
- Työelämätarpeiden huomioon ottaminen ja moniosaajuuden hyödyntäminen paranevat
- Rahoituksessa monta tukijalkaa (koulutusala)
- Työelämätaidot ja osaaminen vahvistuvat
- Mahdollisuudet koulutusvientiin ja muuhun riskinottoon kasvavat

Tärkeä viesti on, että riippumatta oppilaitosyhteistyön tiivistämisen tavasta se mahdollistaa opiskelijan tarpeet paremmin huomioon ottavan opetuksen järjestämisen, ja oppilaitosten yhteistyössä on enemmän voitettavaa kuin hävittävää.

Kuntaviisaat

(kokoontumiset 25.3., 17.9., 19.11.2014)

Maaliskuun kokoontuminen tapahtui maakuntastrategian valmistelutyöpajana ja sen tulokset on huomioitu Pirkanmaan maakuntastrategiassa

http://www.pirkanmaa.fi/files/files/hallinto/julkaisut/pdf/Maakuntastrategia_netti.pdf

Uudenlaisten tapojen ideointi kuntalaisen tarvitsemien palvelujen tuottamiseksi; case-kohteena kuljetus- ja logistiikkapalvelut ja lukiokoulutus, joissa molemmissa on käynnissä maakunnallista kehitystyötä

Palvelutuotantotapojen uudistamista vaativia muutostrendejä

- Vaatimus vaihtoehtoisten, käyttäjän henkilökohtaisiin tarpeisiin sovitetuista palveluista
- Kuntalaisen omavastuun, aktiivisuuden ja osallisuuden lisääntyminen omien palvelujensa kehittäjänä
- Vuorovaikutteisten vaikuttamiskanavien ja verkkopalvelujen kehitys
- Palvelujen nopeuden, ajankohtaisuuden ja helpon saavutettavuuden vaatimukset

Kehitystarpeita, kuljetukset

- Eri toimijoiden henkilö- ja tavarakuljetusten yhdistely (kuten posti, lääkkeet/näytteet, elintarvikkeet)
- Kuljetusten koordinointi (aikataulut, reitit, kalusto, kuljetettavat tavarat/i ihmiset) alueellisesti ja kuntien sisällä
- Asiakkaan kuljetusmuotovalinnan helpottaminen ja sitä tukevien kannusteiden kehittäminen

Kehitystarpeita, lukiokoulutus

- Lukion mieltäminen tietyt osaamisvalmiudet tarjoavaksi järjestelmäksi, ei fyysiseksi paikaksi tai rakennukseksi
- Etä-, verkko- ja läsnäopetuksen yhdistely modernin pedagogiikan lähtökohdista
- Eri koulutuksenjärjestäjien yhteensopivien ”opetustarjottimien” rakentaminen opiskelijalähtöisen lukio-opintokokonaisuuden mahdollistamiseksi

Kommentteja TTY:ssä valmisteltuun yhteiskunnan korvaamien kuljetusten tehostamista koskevaan ehdotukseen:

<http://www.fintrip.fi/wp-content/uploads/2014/11/toimintamalliehdotus.pdf>

- Kuljetusten tehostaminen on tärkeää ja siinä on merkittäviä paremman palvelun ja taloudellisten säästöjen mahdollisuuksia
- Matkojen yhdistely ja yhteiskunnan matkatuki olisi syytä käsitellä erikseen, jotta toimintamallista saataisiin yksinkertaisempi ja normittaminen mahdollisimman vähäiseksi ja selkeäksi
- Huomattavaa lisäarvoa saataisiin, jos kuljetusten yhdistelyssä henkilökuljetusten lisäksi mukana olisivat myös tavarakuljetukset; tällöin mukaan olisi saatava myös suuret massapostittajat
- Asiakkaalle olennaista on kuljetuspalvelun toimivuus, helppo käyttöliittymä ja valinnanvapaus; GPS-pohjainen käyttöliittymä olisi jo nykyteknologialla mahdollinen ja asiakkaan tiedot ja oikeudet sisältävä asiakaskortti olisi kytkettävissä kuljetusjärjestelmään
- Matkojen yhdistelystä saatavien hyötyjen lisäämiseksi kuntien tulee porrastaa omia palvelujaan ne kuljetusaikatauluihin sovittaen (esim. lääkärivastaanotot kunnanosittain)
- Kuntia laajempi kuljetusten järjestelyalue on kannatettava
- Kuljetusten yhdistelyn käyttöliittymäkehitys voitaisiin ulkoistaa ulkopuoliselle sovelluskehittäjälle
- Kuntien tehtävänä olisi subventoida tehtyjä matkoja esim. asiakaskohtaisilla, tuen tarpeen mukaan porrastetuilla palveluseteleillä

Turvallisuussennakointi

(Kokoontuminen 27.5.2014)

Arjen turvallisuus, erityisesti rikosten ja väkivallan torjunta

- Kaupunkiympäristössä turvattomuuden tunteista moni liittyy kahteen P:hen: päihtyneisiin kanssaihmiisiin ja pimeisiin paikkoihin; lasten vuoksi huolta aiheuttavat myös liikenne ja nettiturvallisuus
- Yhteiskunnan vähempiosaisten palvelujen heikennykset – erityisesti mielenterveys-, perhe- ja päihdehuollon palveluissa – heijastuvat suoraan katuturvallisuuteen
- Korkeaksi noussut puuttumiskynnys häiriökäyttäytymiseen on keskeinen turvattomuuden tunnetta lisäävä tekijä
- Osallistuminen vapaaehtoistyöhön tuntuu vähenevän, mikä viranomaisresurssien leikkausten kanssa heikentää kykyä tarttua ilmeneviin katuturvallisuuden häiriöihin
- Parasta varautumista on tehdä asioita, jotka toimivat mahdollisimman monenlaisissa oloissa ja tulevaisuuksissa:
  - a) kannattaa panostaa ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen tukeen (nuorisotyö, perhetyö, päihdevalistus ja -neuvonta ym.) panostaminen ehkäisee eriarvoistumista ja häiriökäyttäytymistä ja se on myös kustannustehokkaampaa kuin haittojen minimointi tai vahinkojen korjaaminen ongelmien jo ilmaannuttua
  - b) lähiyhteisöllä on kaikissa tapauksissa keskeinen tehtävä sosiaalisen normiston ylläpitäjänä, ja siksi on tarjottava edellytykset, tuki ja tilat asukas-, kortteli- ja muulle lähitoiminnalle, jonka kautta ihmiset itse voivat huolehtia lähiympäristönsä viihtyisyydestä ja turvallisuudesta
  - c) fyysisen ympäristön laadukas suunnittelu (mm. kulkureitit, valaistus, julkiset tilat ja alueet, siisteys) myös turvallisuuden näkökulmasta on olennainen edellytys myönteiselle turvallisuuskokemukselle. Kaupunkisuunnittelun laatuun on siksi

kiinnitettävä erityistä huomiota, ja myös teknologian mahdollisuudet esim. älyvalaistuksessa on hyödynnettävä

Energiaennakojien kerho

(Kokoontuminen 16.6.2014)

Ryhmälle esiteltiin vastavalmistunut Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategia

http://www.pirkanmaa.fi/files/files/hallinto/julkaisut/pdf/IE-raportti_netti.pdf

ja käytiin siitä keskustelu. Samalla päätettiin ryhmän toiminta.

Lisätietoja asiantuntijaryhmistä:

Marko Mäkinen

suunnittelupäällikkö

Pirkanmaan liitto

p. 050 5347760, s-posti marko.makinen@pirkanmaa.fi